

I BARNDOMMENS VERDEN VAR DET ALLTID SOLSKINN

av Per Ariansen

I barndommens verden var det alltid solskinn, synes man, når man bli gammel. Og minnene er tilsvarende lyse. Jeg vokste opp i ett av murhusene i Vestregate. Det var en avlukket hage og gårdsrom å leke i, trygt og godt. Unger fra nabolaget trivdes også der, ikke minst fordi porten og gjerdet liknet på Fort Stone fra Vill Vest. Det var godt for Miki, Windy og Salasso etter jakt på imaginære kvegtyver på Østerhus' jorder, å søke tilflukt på fortet. Inntil gårdeier Johan Arnt syntes det ble nok unger: "Ud, ud, alle mine duer!"

Prærien var for oss "Heia" – området mellom jernbanelinja (Banlinja, het det) og Øvreberg. Siste hus før prærien var Martin Brovigs bungalow. Selv vi unger forsto at han hadde byens beste utsikt. Selv før jeg begynte på skolen, pleide jeg å ta meg opp på heia og videre opp til et utsiktspunkt over Bellevue, når den første snøen kom. Jeg tok inn byen – som ikke hadde begynt å ese utover – med hvite tak og stigende røyk fra alle pipene. For man fyrte med ved. Og havet hadde den stålblå fargen som kom om vinteren.

I syvårsalderen var det Olympiade i Oslo. Radioene var på overalt, og det svirret av heltenavn i lufta. Hjemme ble alle margene i Familieboka fylt med rundetider. Vi unger hadde ikke avansert til krøllskøyter ennå, så vi skøyta på skoa. Heldigvis hadde vi – i opplandet bak Bellevue – et perfekt skøytstadion. Det var en dabbe (en pytt) på et partre meter i diameter. Midt i lå det en "holme", perfekt for Rolf Kirkvaag Ariansen. Han rapporterte med lidenskap om rundetidene til Kees Broekmann Modalen og van de Voort Moy. Det ble krøllskøyter etter hvert, og ettersom kontrollen med armer og bein ble bedre, avanserte vi til hockey-skøyter og bandykamper helt innerst på Borkedalstemmen. Ingen i mitt nærområde var veldig lystne på dristig sport. Ikke hadde vi påfallende anlegg heller. Dristighet var for ungene i Øvrebyen som hoppet på ski hos Østerhus, og senere avanserte til Gåsebakken og, redsel og gru, Gaupemyrbakken. Rattkjelke, derimot, syntes vi var herlig, særlig der hvor vi kunne konkurrerte. Den ultimate løypa var fra Snøringsmoen og ned til bryggene. Jo, det fantes noen biler, men de var ikke mange, i alle fall i våre øyne. Og det ble ikke strødd stort. Hestene (fra Fosbekk, Børresen, Østerhus og Udjus) måtte kunne bruke sluffene, som hadde meier. På strekket frem til urmakeren måtte vi bruke beina som luffer, og det samme ved Strygebolten, om vi da ikke var tøffe nok til å renne ned Østregate til Harald Fjeldals brygge. Det kunne bli for mye snø også. Vinteren 1954 snødde alt ned. Folk med høye korsvinduer i første etasje kunne se støvlettsåler gå forbi helt øverst. Og høyt på fonnene koste vi unger oss.

Våren kom til slutt – etter endeløst slapseføre og streif i bygatene på jakt er opphopte "demninger" som vi 6-7-åringerkunne slippe løs med hælen på gummistøvle. Vannet rauste ut og samlet seg i en ny demning. Mer gøy. Var vi heldige, kunne vi se at det rabte fra tåga på et hus. Ikke noe krav om snøsikring ennå. Det pleide å gå bra. Det var ellers uutholdelig stille på søndager. Det var få unger ute, selv etter søndagsskoletid. Og vi var kledd opp i søndagsklær, så vi måtte være forsiktige. Men det er ennå et mysterium hvor alle de andre ungene var søndagsformiddag.

Så tørket det opp. I alle fall så det tørt ut der solhellingene var kledd med brunt eigelau. Men vi ble blande i fua hver gang vi satte oss i solbakkene. Jeg hadde lært av min far å lage seljefløyte, og det var det tid for. Ja, det var ikke en sånn lang en til melodier. Den kunne bare pipe. Barken skulle bankes litt med knivhåndtaket, så den skulle sva. "Bom bom bela, sing sing sela. Vi' du kje gå så ska' e' de' slå!". Så skulle munnstykket skjæres av. Jeg har ennå arret på høyre kne.

Og det var tid for å tappe bjørkesaft. Man tok med noen flasker og en hyssing, kappet en kvist på ei bjørk og tredde på flaska, godt surret. Så skulle det ventes til dagen etter; ja, om man hadde tålmodighet, da. Det ble til at man heller ruslet mellom de fire-fem flaskene man hadde og slurpet i seg den lille slurken som hadde kommet etter hver runde. Bjørkesaft er svakt søtt. Veldig svakt. Men det var eksotisk og gratis. Det gikk også rykter om at man kunne bli full av det. Men da måtte flaska graves ned i jorda og ligge der en måned, het det. Så langstrakte planer var ikke for oss.

BARNDOM I LILLESAND

Våren var tiden for å ”ta på lista”. Vi trengte en gummiball av det massive slaget, den typen vi brukte i gymmen når vi slo ball. Så måtte vi finne en vegg der det var en gerikt eller ei vasshelle i passende høyde. Bak en strek i sanden kastet vi ballen mot veggen og telte poeng. Traff vi lista, så ballen kom tilbake uten en tur i bakken, var det ti poeng. Folkeskolen på Brentemoen må ha blitt bygget i hovedsak for å legge til rette for å ta på lista. Listverket her var perfekt. Der var list i to høyder, og man kunne oppleve at ballen spratt fra nederste list opp til høyeste og derfra tilbake til hendene. Hundre poeng. Ja, jeg har til og med opplevd at ballen besøkte begge listene to ganger! Ah. Tusen poeng!

Eller vi kunne jeppe pinne: En grop i bakken med en kort pinne over. En lang pinne skulle vippe den opp og ut til utelaget. Det var flere ”turer” med den korte pinnen, den skulle slås ut, som en baseball, og avstanden mellom den og hullet skulle målet opp med den lange pinnen. Den lange skulle danse (jeppe?) på den korte og det skulle telles poeng. Storveis lek! Mitt favorittsted for dette var på den lille sletta nedenfor Lillesands svar på Hollywood-bokstavene.

Ellers var bryggene et sted for å fiske bergtever (bergnebb). Å ruste seg ut med fiskeredskap var en av de få tingene vi unger hadde råd til. Hyssing og spiker fikk vi alltid tak i, og den avgjørende fiskekroken kostet bare ett øre. Den kunne vi kjøpe hos Dybedal i basarbygningen ved siden av Fiskebrygga. Så var det å ligge på magen på propsebrygga og se etter fangst. Vi var i grunnen ikke interessert i bergtever, for vi visste det kunne svømme en småtorsk forbi i ny og ne. Disse likte ikke kuringer, så vi agnet heller med bergteve. Etterhvert kunne Fred og jeg samle opp de 6-7 småtorskene (med lengde som en sko i størrelse 37) og ta oss hjem til kjøkkenet hans. Som unger flest, likte jeg ikke fisk. Men med store mengder smør, salt og pepper, ble det ganske godt. Og så var det egen fangst! Vi avanserte etter hvert til kateboks. Særlig boksene med hermetiserte erter var hensiktsmessige. De var av aluminium og med større diameter enn en fiskebollboks. Det ble slått en stang diagonalt i boksen, og snøret ble viklet rundt. Med sluken ytterst ble det en veldig slynge. Den kom langt av sted, like langt som med moderne stenger. Makrellen stimte inne på byfjorden hvert år den gang. Snart kokte det på Makrellaget, snart på Langbrygga. Da var det å hive seg på sykkel (de het rokken), trekke den man kunne og hoppe av sykkel i en støvsky for å rekke stimen. Makrell kunne det bli det. Og den endte på familiens middagsbord.

Femitallet var det sorgens tiår da mange fine bygninger i sentrum ble revet. Særlig husker jeg at Modalens og Kosrsviks hus ble tatt. Vi var nok for unge til å sørge over tapet av staselige hus. I stedet ble haugene med vrakbord en velkommen mulighet til å bygge plankehytter (og de ga rikelig tilgang til de tynne jernrørene som førte elektriske ledninger. Disse fikk nytt liv som pusterør for skyting med rognebær). Plankehyttene havnet til tvilsom forskjønnelse på heia og i området rundt Springvannsstemmen. Hjørnestolpene var props fra brygga, og spiker ble banket ut av de gamle bordene. Hermetikkbokser med brukte spiker var ellers normalt inventar i buene hos de voksne også. Ei lånt buesav fikk dem i riktig lengde, og hammer må vi jo ha hatt. Til låns. Plankeveggene var ganske gisne, så de ble tapetsert med flatbrettede dressesker fra Ariansen og Dyrstad. Nøyaktig hvordan vi fikk tjærepapp til taket vil jeg ikke komme inn på. ”Vår” hytte, som jeg til og med hadde papir på fra grunneier Hans Gustav, riktignok ”med all mulig forbehold”, lå idyllisk til i forlengelsen av veien fra Sparkeplassen (det egentlige Kollers jorde) ned mot jernbanen. Kulverten under sporene tok imot den lille bekken som rant utenfor kjøkkenskapsdøra inn til hytta. Utenfor hadde vi ildsted, og kunne nyte halvkokte gulerøtter fra litt lenger oppe i bakken. De forfalt jo, disse hyttene, til en barmhjertig grunneier ryddet opp etter oss.

Lillesand holdt seg med bygjenger så sent som på tidlig femtitall. Man var en bydels”teve” alt etter bosted. Noen var byteve, andre Brentemoteve, Sandsmytteve eller Kokkenesteve. De i Bergstø ble bergtever (”berrtever”). Om de ble oppkalt etter fisken eller om navnet gikk den andre veien, er uvisst.

Jeg var for liten til virkelig å delta i slagene mellom bygjengene. Jeg husker bare en mindre trefning på Bentemoen, der kampen sto om eierskapet til et svart og gult signalflagg. Mellom slagene ekserserte vi. Kjell på apoteket ledet bytevene. Vi ble herdet av hans dramatisk oppsatte skyggeteater – der den utstoppede kaninen ble fremvist etterpå dryppende av rød maling. Og vi ekserserte om kvelden: en lang hale av gudonger ned Vestregate. Det ble sunget ”Napoleon med sin hær” til takten av trommeslagere som hadde svære pappesker hengende rundt halsen og solide vedtrær til å dunke med. Vi svingte inn i Meierigården, og lederen spratt opp på taket over meieriets kullbinge, for å gi oss en ildnende tale. Som med så mange altoppslukende taler, ble det ikke tatt notater, så oratoriet er dessverre gått tapt for ettertiden. Gjengvesenet ble etter hvert rammet av rekrutteringsproblemer og døde stille ut.

Mars 2019